

In memoriam

Pavel Pácl – Pár vzpomínek místo nekrologu

Dne 27. února zemřel v Havířově dlouholetý pracovník Filozofické fakulty MU, docent sociologie Pavel Pácl. Opustil nás na věčnost krátce po svých jedenaosmdesátých narozeninách. Pracoval mezi námi dvacet let, v letech 1971 až 1991. Nebyla to pro fakultu ta nejlepší doba; pro něho ostatně také ne.

Svým způsobem ale vlastně ano. Ve vzpomínkách se leccos přeznačuje, zvláště jsou-li to vzpomínky na tak znamenitého kamaráda jako byl Pavel.

Poznal jsem Pavla Pácla už v polovině padesátých let. Byl tehdy mým šéfem v Československém rozhlasu v Ostravě. Já jsem tam nastoupil na svoje první místo, on byl už zkušený a uznávaný rozhlasák. Poskytl mi první oporu a brzy jsme se velmi spřátelili i jako mladé rodiny; koupili jsme si spolu dokonce i kanoi. Pak se naše cesty ale na čas rozešly: dal jsem se přeložit do Prahy a potom do Brna, a nakonec jsem rozhlas opustil pro nově zakládanou katedru sociologie.

Pavel začínal v rozhlasu od píky, pro malý кадровý incident se v devětačtyřicátém nedostal na vysokou školu. Mrzelo ho to a už dobře etablovaný v profesi přihlásil se v polovině šedesátých let na dálkové studium sociologie. Než ale stačil dostudovat, přijely tanky.

Pavel byl už v té době ředitelem ostravské stanice a v tom zvláštním týdnu, než se vrátil Dubček z Moskvy s kapitulací, řídil rozhlasové vysílání z různých úkrytů, jak rozhlasáci kličkovali před detektoru okupační armády. Když přišel mráz

z Kremlu, byl pro kolaboranty okupantů na listině těch, kteří měli být zadupáni do země, velmi vysoko. V Ostravě by skončil „u lopaty“, či spíše, jak se později ukázalo, že se režim bojí i toho, aby takoví lidé ne-kazili dělnickou třídu, někde v kotelně.

Na filozofické fakultě se čistky rozbíhaly pomalu; těžce se na ně hledali lidi. Ale i Češi, jako všechny okupované populace na světě, když seznali, že toto tu bude hodně, hodně dlouho, adaptovali svoje životní strategie a přibývalo těch, s nimiž mohl kolaborační režim počítat. Než k tomu ale došlo, podařilo se mi hodit Pavlovi lano: ač ještě neměl dostudováno, dostal místo vedoucího Laboratoře sociologického výzkumu. Byl to takový malý výzkumáček u katedry sociologie, který jsem založil ještě v době, kdy jsem mohl a kdy to vypadalo na nastávající velký rozmach pro obor. Když pak v roce 1971 přišly prověrky, na fakultě ho nikdo neznal a on vyklouzl s vyškrtnutím ze strany. To mu sice nedovolovalo učit, ani dělat vědu, ale jako „odborný pracovník“ (nezaměňovat s „vědeckým pracovníkem“) neměl místo ohrožené; na listině „případů k dořešení“, jak se ve stranickém žargonu říkalo těm, které bude ještě třeba vyhodit, byl až někde dosti dole. Podařilo se mu dokonce na oplátku hodit lano mně: po vyhození z učitelského místa stal jsem se jeho podřízeným v oné Laboratoři.

Katedra sociologie byla opět sloučena s filozofií a tak měli normalizátoři „k dořešení“ na té dolní chodbě budovy A filozofické fakulty čtyři „muže určené k likvidaci“ – k nám dvěma patřili ještě Luboš Nový a Jiří Gabriel. Ale – jak poznamenal už Bertrand Russell – čím je ve fyzice energie, tím je ve společnosti moc. Jedním z nejmocnějších hybatelů jednání

sociálních aktérů je pak strach z moci. Ti, co dostali stranický úkol nás vyhodit, měli strach na dvě strany: Z jedné strany je drželi pod krkem aparátníci z KV KSČ, z druhé strany strach z toho, že moc by opět mohla udělat výmyk. A co když opět dojde k rehabilitacím a oni budou postaveni před soud svých obětí? Šedesátá léta, kdy se některým stalo právě toto, byla ještě v živé paměti.

Sedmdesátá léta, kdy byl tlak největší (i ve společnosti děs, trvá-li dlouho, postupně vyvane), jsme žili na fakultě jako kdysi Spinoza v Amsterdamu. Jak známo, tamní židovská obec mu poskytla azyl a uzavřela s ním dohodu, že mu bude platit ročně tuším 6 000 guldenů za podmínky, že nebude nic publikovat. I my jsme zůstávali na fakultě zaměstnaní za podmínky, že nebudeme nic dělat. Zejména šlo o to, abychom proboha nikde nic nepublikovali, protože to by mohlo souduhu na KV přivést k objevu, že ještě pořád vyhození nejsme.

V osmdesátých letech, kdy dozor polevoval, začínali jsme i přednášet. Nejprve jsme jen zaskakovali za straníky, unavené věčným schůzováním, pak jsme v tichosti postupně otevírali vlastní kurzy. Pavel Pácl přednášel sociologii životního způsobu, soustavně bádala a začal i publikovat.

Napsal mimo jiné významnou knihu k sociologii masových medií (Tři etapy sociologického výzkumu v hromadných sdělovacích prostředcích, 1995), ale tu vydal až na Ostravské univerzitě, kam se vrátil po roce 1989, když pominuly důvody, pro které se skrýval v Brně.

Čest jeho památce!

I. Možný

Odchod významného rusisty

Dne 23. dubna 2013 utrpěla naše rusistika citelnou ztrátu: ve věku téměř 89 let odešel z kolektivu českých lingvistů známý brněnský rusista prof. PhDr. Jiří Jiráček, DrSc.

Ačkoli pobýval již od r. 1991 v důchodu v Třeboni, řada jeho bývalých spolupracovníků, doktorandů a studentů stále těží z výsledků jeho dlouholeté vědecké i pedagogické aktivity jako vysokoškolského učitele na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity.

Jiří Jiráček (* 2. 12. 1924 v Praze) prošel po studiu na třeboňském gymnáziu, po nuceném zaměstnání v zemědělství za okupace a posléze po studiu oboru ruština-angličtina na Karlově univerzitě několikaletým zaměstnáním středoškolského učitele, než nastoupil v roce 1973 jako docent na katedru ruského jazyka Filozofické fakulty Masarykovy univerzity. Zde působil poté i jako profesor a řadu let také jako vedoucí katedry až do penzijního věku. Za dobu pedagogické činnosti na fakultě, tj. téměř za 30 let, věnoval svou péči výchově mnoha studentů a doktorandů.

V publikační činnosti se prof. Jiráček uplatnil jednak řadou časopiseckých a sborníkových studií z oblasti slovo-tvorby, terminologie a lexikologie, jednak dvěma rozsáhlými monografiemi, a to *Интернациональные суффиксы существительных в современном русском языке* (1971) a *Adjektiva s internacónálními sufixálními morfy v současné ruštině* (1984), příznivě přijatými v naší i ruské odborné veřejnosti.

Své zkušenosti ze středoškolské praxe a z autorské spolupráce na učebnicích zužitkoval ve vysokoškolském skriptu *Morfologie I. Substantivum* (1986) a zejména ve výrazné spoluúčasti na kolektivní